

DRUK pratend zwermden ze het Kweekschoolgebouw uit; op straat loste de grootte groep zich op in groepjes en paren, die zich in allerlei richting verspreidden.

Jolig stak Greet bij Ietje in.

„Fijn zeg! Twee dagen nog, en dan vakantie!”

„O, maar natuurlijk moeten we blokken, al hebben we geen school. Zóó gauw al examen! Vin je 't niet vreeselijk eng? 't Idee, te zullen zakken! En ik ben zoo bang.....” kwam Ietje benepen.

Greet lachte haar royaal uit.

„Natuurlijk ben je bang! Ben je wel ooit niet angstig geweest, met een repetitie, of een overgang? En wie was altijd weer nummer één, of één van de hoogsten? Even natuurlijk jij. Hazehartje! Als ik 't nou nog had over blokken! Maar ik pas er voor. Vacantie beteekent: vrij. Verder geen nonsens. We gaan winkelen, en wandelen en... nou je weet wel. Jammer alleen, dat ze op kantoren geen Paaschvacantie geven. Maar Zaterdagmiddags.....”

„Ik weet niet. 't Is toch niet goed, Greet. En als ze het thuis hoorden.....”

Ineens boos zei de ander: „Zanik nou niet. Je gaat immers om *mij*. En we botaniseeren. En of ik nou een kennis daarbij ontmoet, dat kan jij niet helpen. En dat die weer een kennis meebrengt, omdat wij samen vrijer zijn, als jij ook iemand hebt om mee te praten!.... Stel je voor, je ben nou toch al achttien. Van de zomer slaag je, en ga je naar een andere plaats in betrekking. Dan ben je je eigen baas. En nou nog geen stap te durven verzetten, of ze moeten thuis alles haarfijn weten! Ik zou ze!”

Meteen liet ze Ietjes arm los, en gaf haar een duwtje.

„Dáág! Kijk maar niet om, dan weet je niets, en heb je ook niets te verantwoorden.”

Doch toen Ietje, onwillekeurig, toch omzag, zwaaide ze lachend met haar arm. Dadelijk daarop verdween ze met een jongmensch, dat blijkbaar had staan wachten, in een zijstraat.

Ietje ging langzamer loopen nu.

In haar hoofdje wentelden zich, als gewoonlijk, allerlei gedachten rond, waarmee ze klaar komen moest, en dat kon ze 't best onderweg. 't Gebeurde wel, dat ze, in gepeinen verloren, tegen iemand aanbotsste, doch dat hinderde minder. Die ander vergat het zeker even gauw, als zij. Maar thuis voelde ze zich nooit alleen, zelfs niet als ze werkte op haar eigen kamertje. Dan nog was rond haar de verwachting van vader en

moeder, van de grootere broers en zusters, die allen wat met haar opvoeding hadden te maken gehad, en het nog hadden. Die verwachting wilde; dat ze werken zou; hard studeeren, om straks te slagen. Als ze dáár, in haar eentje, toegaf

aan haar lust om de dingen van het dagelijksch-leven om en om te keeren in haar gedachten, tot ze er de schoonheid van doorproefde of van angst om hun leelijkheid beefde, deed ze de andere huisgenooten te kort. Want dat ze studeeren mocht, en kon, was het resultaat van hun aller bemoeiing en opoffering.

Ietje was de jongste van negen kinderen.

Maar niet het type van een verwend jongste kindje was ze.

Daarvoor waren de ouderen, die in haar zien mochten het product van hun opvoeding, te stevige, hoekige karakters. Gezwegen nog van moeder, die altijd zei, dat je jezelf er wel doorslaan moest, met zoo'n gezin, maar wier natuur daar dan ook vanzelf toe neigde.

Toen Ietje in den kinderwagen haar entree maakte in de buitenwereld, verheugde moeder zich in 't bezit van een oudste dochter, aan wie ze 't met een gerust hart kon toevertrouwen ervoor te zorgen, dat het kleintje zich keurig gedroeg en niet veel vuiler thuis kwam, dan ze uitging.

Bij 't ouder worden waren het niet meer moeder en die oudste alleen; maar evenzeer een enkele jaren jongere zuster, onder wier hoede Ietje naar school trok, die haar 't begrip van netheid en fatsoen bijbrachten en bijhielden. De verantwoordelijke geleidster immers kreeg straf, als er iets aan Ietjes kleeren mankeerde.

De broers zorgden voor het vroolijke element in dit jonge leventje, door met het zusje te spelen en te stoeien. Maar het werd hun niet vergund, al te rumoerig te zijn. En Ietje-zelf, tenger, broos poppetje, hield niet van wild; was gauw bang.

Toen Ietje van school kon, werd er familie-raad gehouden.

Er was gebleken, dat ze goed leeren kon; in 't huishouden had men haar hulp niet nodig, de trots van de familie voelde er veel voor, dat één van hen (en dan moest het natuurlijk deze jongste zijn) zou stijgen boven hun eigen maatschappelijk peil.

Er werd geïnformeerd en overlegd; ieder van de verdienende kinderen zou zijn of haar deel bijdragen in de kosten. De geleidster uit de schooljaren, die nu als naaister in allerlei huizen kwam, zorgde ervoor, dat Ietje voor niet te veel geld knap voor den dag kwam.

Maar nu pas werd „het kind”, zooals ze onder mekaar gewoon waren Ietje aan te duiden, met recht aller eigendom, over wie ieder wat te zeggen meende te hebben, en wier toekomst allen aanging. Ze waren, bij hun stevigheid van karakter en stoerheid van levensopvatting toch in den grond te goedig, om misbruik te maken

van het dus verkregen recht, of ruw tegen hun zusje op te treden. Het eenig merkbare gevolg van deze stand van zaken was, dat Ietje zich altijd en overal „het kind” bleef voelen.

Ietwat schuchter van aanleg, werd ze dit door 't weten van 't geen er van haar verwacht werd, nog meer.

't Voortdurend inprenten van de oudere zusters: dat ze zich netjes moest gedragen, en goede manieren moest aanleeren, omdat ze anders nooit een juffrouw kon worden, maakte haar meer onbeholpen, dan bij haar natuurlijke gratie noodig was.

Ook op school.

Gewoon als ze was, steeds ouderen om en boven zich te hebben, voelde ze zich bij elke nieuwe aanraking met jongens en meisjes van haar eigen leeftijd onwennig. Vreeselijk had ze 't gevonden, toen er niet één van de andere leerlingen van haar klas ook naar de kweek ging.

Uit die verlegenheid tegenover haars gelijken werd haar vriendschap voor Greet geboren.

Greet, vroolijk, onafhankelijk, graag bazend, toonde van 't begin af een neerbuigende vriendelijkheid voor de zachte en stille Ietje. Voelde ook instinctief: als ze deze aan zich bond, kon ze haar zucht om baas te zijn bot vieren.

Ze hielp Ietje tegenover de anderen, als die plagen wilden, ze sprak haar moed in, wanneer ze bang was voor een leeraar of een les; en in ruil genoot ze mee de vruchten van Ietjes helder hoofd en stage studie. Want Greet liep er wel eens zoo'n beetje overheen, wat de lessen betrof. Doch bovenal genoot ze Ietjes aanhankelijkheid en volgzzaamheid, de jaren door, en die, gewend haar gevoelens te doen bepalen door de inzichten van oudere broers en zusters, volgde van zelfsprekend eenzelfde gedragslijn tegenover haar resolute vriendin. Ze kon eenvoudig niet anders; volgzzaamheid was een deel van haar wezen geworden.

Doch wanneer Greet haar eigen weg was gegaan, en ze nog toefde buiten de familiekring, wier druk ze niet eenmaal meer voelde door de gewoonte, dan was Ietje zichzelf. Een fijn-gevoelig droomstertje; een stil-godsdienstig kind, dat het ernstig nam met het leven.

Als vanzelf gingen haar gepeinzen 't eerst naar wat nu het zwaarst woog in haar leven: het immer-naderend examen. Als ze er maar kwam! Ze deden allen zooveel voor haar; Bert, die nu toch al een paar jaar getrouwd was, en z'n geld wel noodig had, gaf zelfs nog z'n bijdrage, omdat hij niet wilde, dat de anderen konden zeggen: hij had niet meegewerkt om Ietje wat te doen worden. En Wim en Jan, die beiden verloofd waren!

Ach, eigenlijk waren het alleen Jaan en Dien, die in voorname diensten flink verdienden, bij wie 't van heur spaarboekje afging.

Ietje voelde zich opnieuw dankbaar voor de zorg der broers en zusters. En van vader, die soms begon te praten over z'n ouden dag. Nee, 't zou vreeselijk wezen, als ze zakte. Ze zou probeeren, nog harder te leeren. En vooral: ze zou bidden. Als God haar hielp!

Toen stond ineens weer dat andere voor haar reuzen groot. Dat van Greet en, ja, ook van haar, al zei Greet, dat zij er niets aan doen kon. Greet wist ook niet.....

Ietje huiverde ineens. Durfde ze maar te zeggen tegen Greet: ik doe 't niet meer! Ga jij maar alleen. Maar dan zou ze haar vriendin verliezen. En juist nu, terwijl die haar moed moest levendig houden.....

Toen 't begon, kon zij er heusch niets aan doen. Wanneer ze niet Ietje was geweest, die nooit hard over de menschen oordeelde (wel over zichzelf) zou ze gezegd hebben: Greet had haar er laten inloopen.

Ze waren samen gaan botaniseeren, een eind buiten de stad. En daar hadden ze „hem” ontmoet: een vriend van Greet's broer, naar 't bleek, en daardoor een bekende van Greet. Hij had met haar beiden gepraat, maar Ietje, verlegen als altijd, had weinig gezegd. Later had ze begrepen: hij kwam ook enkel om Greet. Later, toen ze hem telkens weer troffen. Ietje had er wat van gezegd, op haar stille, bange manier: 't was toch niet goed, als Greet's ouders 't niet wisten, en dan: ze had hem nog nooit in de kerk gezien. Kwam hij daar wel?

Toen had Greet gelachen. Als ze het thuis goed vonden, dat haar broer kameraad met hem was, waarom dan zij niet? En wie vroeg bij zooiets dadelijk, of je naar dezelfde kerk ging, of in 't geheel niet naar een kerk? Als je alles zoo zwaar wou nemen, als Ietje het deed.... Ietje had gezwegen, overtuigd van Greet's meerdere levenskennis. Maar goed-vinden deed ze 't niet.

't Werd trouwens winter; aan de fietstochten, (Ietje mocht voor zoo'n middag Rika's fiets, wyl die op Zaterdag geen naaihuizen had, waar ze met de fiets naar toe ging) aan die tochten kwam vanzelf een eind. Rika had al een keer gemopperd, dat Ietje de fiets beter schoonmaken moest. En dan — bloemen waren er nu niet meer; waarom ging ze toch nog met Greet d'r op uit?

Ietje wist: Greet en „hij” zagen mekaar toch wel. Ze hoopte: er zou een eind aan komen, eer 't weer voorjaar werd.

Maar toen Greet gewoonweg, nadat ze onder

de onderwerpen voor een opstel ook één had gevonden over „Vroege lente”, constateerde: „dat maken we, maar dan gaan we er eerst op uit, Zaterdag”, dorst ze weer niet „nee” zeggen. 't Was ook wel heerlijk, zoo'n middag buiten, en vrij om jezelf te zijn.

Ze troffen „hem” weer, doch ditmaal had hij gezelschap meegebracht.

Een jongen van de Rijkskweek, naar Ietje uit de gesprekken bemerkte. En vreemd: tegenover hem dacht ze niet aan bleuheid. Hij praatte zoo rustig over hun beider werk; ze vergeleken hun beider vorderingen; wogen hun kansen (hij ging ook dien zomer op) en vertelden mekaar, van welke vakken ze hielden, en van welke niet. Litteratuur: daar dweept hij mee. En hij noemde titels van boeken; meest andere, dan Ietje kende. Mocht hij eens een boek voor haar meebrengen? En gedichten? Zouden ze samen gedichten lezen, de volgende week, als haar vriendin en zijn vriend hun weer in de steek lieten?

Hij lachte bij dit laatste; Ietje kreeg een kleur. Ze had er weinig op gelet, dat Greet en de ander verdwenen waren. Nu werd ze onrustig;

deed ze zelfs later, toen ze weer samen kwamen, waf boos tegen Greet. Haar te laten zitten met zoo'n vreemde!

Greet haalde de schouders op en lachte weer.

Ze schoten zoo goed samen op, had ze gezien. En Ietje was immers zoo beginselvast; voor háár zou 't geen kwaad kunnen te praten met iemand, die later bij 't openbaar onderwijs ging.

't Leek Ietje, of ze een schok kreeg. Daaraan had ze geen oogenblik gedacht. Zouden dan de boeken, die hij haar leenen wilde, en de verzen, die ze lezen zouden samen.....

Ze durfde niet doordenken; Greet liet er haar ook geen tijd voor.

„Kijk niet zoo sip, kind, en neem niet alles zoo zwaar. 't Is immers enkel voor mij en Wim, dat jullie meegaat en mekaar gezelschap houdt!”

Toch voelde Ietje zich onrustig, die komende Zaterdag. Maar hij las zoo goed; en de verzen waren zoo idealistisch, en soms zoo weemoedig, dat ze vergat.....

Het stemde haar ook rustig, dat hij nooit probeerde, haar in de stad te treffen, zoo als Wim en Greet, die haast elken dag samen opliepen. Kwam hij haar toevallig tegen, dan nam hij z'n hoed af. Nee, hij kwam enkel mee terwille van z'n vriend, zooals zij het deed om Greet...

Maar wanneer ze, zooals nu, zich indacht haar toekomst en de zijne, dan deed dit wel even pijn. Als ze samen konden werken aan één school, hoe veilig zou ze zich dan voelen. Hoe zou zijn sterk idealisme haar dragen! Zijzelve, al

verlangde ze ernaar, voor de klas te kunnen staan, schrok er toch voor terug ook. Maar als ze hem bij zich wist!

Ze lachte nu toch even om zichzelf. 't Zou al een tref zijn, als ze konden komen aan één school. En dan: ze hadden mekaar immers nog maar een paar keer gezien. 't Was enkel doordat hij anders was dan de jongens van haar klas!

Maar meteen nam haar weer de ernst van 't weten: 't kon toch nooit; hij dacht en geloofde anders dan zij. En ze wist niet, waarom dit zooveel pijn deed.

Beiden: moeder, die met verstelwerk zat, en Rika, die een vrijen dag benutte, om alvast een voorjaarsjurk voor Ietje te maken, keken haar even licht-proevend aan, toen ze binnenkwam.

Niet, dat ze iets bijzonders aan haar zagen, of van haar verwachtten! Maar ze waren er aan gewend geraakt, zich elke keer, dat ze ergens vandaan kwam, te overtuigen, hoe het met „het kind”, het object van hun aller zorg, ging; er was in die gewoonte-blik iets van stille trots: „wat ze is, daaraan heb ik ook deel”; en van niet-uitgesproken zorg: „ze zal ons toch geen oneer aandoen?” Iets van echte bezorgdheid om Ietje-zelf ook: ze trok soms erg bleek; ze was smal en tenger. Een dametje wel, ja, méér dan de toch niet onknappe Rika, en oneindig meer

dan de twee oudste zusters. Als de studie haar eens teveel aanpakte! Er werd zooveel gevraagd tegenwoordig! 't Zou erg zijn voor Ietje, maar

ook erg voor hen allen. Ze deden immers zoveel voor haar!

Moeder schonk haar thee in, en vroeg: „heb je veel werk?”

Ietje zei: „ja, 't komt er nu op aan, hé?”, waarop Rika haar moed meende te moeten inspreken: „'t zal best meevallen; je hebt immers altijd je best gedaan.”

Toen, nuchterder: „voor je naar boven gaat, moet je even passen. Je jurk moet vandaag klaar; verder heb ik geen dag vrij, van de week.”

Ietje keek naar 't japonnetje, waarvan de stof door Rika gekocht en 't model door Rika uitgezocht was. Zelf had ze wel graag een lichter stofje, een fleuriger kleurtje gewild. Maar natuurlijk: zij kon niet zoiets besmettelijks dragen, als Greet soms had. Ze waren toch al zoo goed voor haar.

Ietje voelde meteen berouw over die even opduikende gedachte: dat het prettig zou zijn, als ze zelf geld verdiende, en zelf haar kleeren kon kiezen!

Gewillig liet ze zich door Rika 't nieuwe japonnetje aantrekken. Die schikte en plooid

even, en zei dan, tevreden over haar werk: „'t staat je best. Heel goed. Wat u, moeder?”

Moeder keurde en stemde toe: „ja, uitstekend,” en voelde zich trotsch op haar kinderen: Rika, die zoo netjes naaien kon en de oudste meisjes, die zoo lang in één dienst bleven. En de jongens ook, ja, die pasten ook goed op. 't Was best, dat Rika van Ietje geen nufje maakte.

Ietje wist niet, waarom ze zich nu voelde als een pop, die aangekleed en bewonderd werd.

Met iets van verlichting trok ze haar schooljurk weer aan; die had ze op eenzelfde manier gekregen, als nu deze nieuwe, maar door 't lange dragen was er iets eigens aan gekomen.

Even treuzelde ze nog; dronk nog een keer thee. Ze was wel moe, na de lesdag. Maar natuurlijk: ze moest aan 't werk.

's Avonds, terwijl ze probeerde helderheid te brengen in een wiskunde vraagstuk, hoorde ze beneden de huiskamer zich steeds meer meten met stemmengeroes. Soms waren er oogenblikken van stilte; doordat het avond aan avond precies eender ging, wist ze: dan verdiepten vader en de jongens zich in de krant.

Washvrouw bij de schuur.

A. Mauve.

DEZEN avond onderscheidde Ietjes gescherpt gehoor plots, na zulk een stilte, het stemgeluid van Jaan. Verwonderd probeerde ze, niet enkel de klanken, maar ook de woorden op te vangen. Het was immers Jaans avond niet. — Doch de zoldering, hoe dun ook, liet niet toe ook maar iets van 't beneden verhandelde duidelijk te volgen.

Omdat ze van Jaan hield; in háár, meer nog dan in de wat jongere Dien, zag een soort tweede moeder, overwon Ietje haar tegenzin in iets te doen, wat niet volgens gewoonte was, en ging ze naar beneden, onder voorwendsel graag nog een kopje koffie te willen hebben.

In 't smalle gangetje sloeg het stemmengerocht haar zoo oproerig tegemoet, dat ze onwillekeurig staan bleef.

„En die arme schapen van kinderen dan?” hoorde ze Jaan zeggen, harder dan gewoonlijk. „Als ik 't doe, als ik „ja” zeg, krijgen die een christelijke opvoeding. Want hij laat me in alles vrij, dat heeft ie beloofd. Mag ik ze nou zoo maar aan een ander overlaten, omdat hun vader niet naar een kerk gaat? Is dat dan christelijk?”

En daarop vaders stem, zwaar en nadrukkelijk: „bij zooiets moet je niet redeneeren. Je moet vragen: mag het, of mag het niet? En dan zeg ik: 't mag *niet*. D'r staat duidelijk geschreven.....”

Ietje was zich ineens haar schuld bewust geworden, dat ze hier stond te luisteren naar een gesprek, dat niet voor haar bestemd was. Onhoorbaar sloop ze weer naar boven, de ééne, krakende traptree overslaand. Ze had geen moed, nu de huiskamer binnen te gaan, waar, ze voelde het, dingen behandeld werden, waar ze haar buiten zouden houden. En ze probeerde opnieuw te studeeren. Maar erg vlotten deed het niet.

Tegen tienem kwam Jaantje bij haar boven.

„k Had een boodschap, daarom kwam ik vanavond. En toen moest ik jou toch even zien. Ben je nog niet klaar? 't Is bedtijd voor zoo'n smal snoetje als jij ben.”

„Ja, zoo dadelijk,” zei Ietje vaag.

Ze zag naar Jaans gezicht; dat was rooder dan gewoonlijk. En ondanks haar vriendelijk praten keken haar oogen donker. Maar ze durfde niet vragen: is er wat? Ze kuste alleen even, zacht, Jaans roode werkhands.

Deze, spontaan, zoende haar toen op haar voorhoofd. Ietje meende iets nats te voelen, als schreide Jaan. Maar voor ze hierover zekerheid had, was haar zuster, na een kort: „nou, wel te rusten,” verdwenen.

Hoewel ze moe was, bleef Ietje nog een poos zitten peinzen over 't leven. Dat moest moeilijk zijn, soms, als het zelfs iemand als Jaan, die altijd zoo goed wist wat moest, en wat ze wilde, uit haar evenwicht kon brengen.

't Was wel veilig toch, zich nog kind te voelen.

Bijna wenschte ze, dat ze 't blijven kon.

En toch lokte het leven....

II.

„Moeder, mag ik morgen weer mee met Greet? We wilden speenkruid zoeken. En Riek, mag ik dan jou fiets?”

Terwijl ze 't vroeg, keek Ietje naar de vazen met katjes, die het lage kastje sierden. Ze hadden die geplukt, Greet en zij, den derden keer dat ze gingen, dit jaar. En moeder had ze wel mooi gevonden; even geglimlacht zelfs van: „zie je, nou kan ik toch merken, dat één van m'n kinderen straks een juffertje worden zal. Die hebben tijd voor dergelijke dingen. Vroeger hadden we nooit zooiets. Maar de anderen hadden het ook te druk op hun vrije middagen met in huis te helpen.”

Nu vroeg moeder: „maar je heb immers vakantie?” en Rika zei: „als 't regent, of smerig is buiten, waag ik m'n fiets er niet aan.”

Ietje verklaarde: „we moeten toch werken, natuurlijk. En in plantkunde ben ik niet zoo heel sterk. En Greet nog minder.” En wat wei-

felend, tegen Riek: „maar als 't regent, ja, dan is 't niks gedaan.”

De beide ouderen voelden zich meteen zacht gestemd tegenover „het kind,” dat in haar vacantie nog niet eens vrij had, en dat niet tegensputterde, als je iets niet meteen goed vond. Die vriendin van d'r, Greet, was heel wat baziger. Rika, die méér dan de anderen thuis was, en zich dus ook méér met den gang van zaken daar bemoeide, had wel eens met moeder overlegd: „was dat eigenlijk wel een geschikt kind voor Ietje om mee om te gaan?” En moeder had, voorzichtig, gepolst van: een andere vriendin soms, in de klas? Maar toen was Ietje zoo geschrokken van de idee, dat ze al haar dagelijksche gewoonten zou moeten veranderen, en aan één van de anderen, die, o ja, wel goed waren, maar tegenover wie ze zich toch vreemd voelde, zou moeten toevertrouwen al haar kleine, doch voor haarzelf gewichtige, zorgen en nooden en angsten, dat moeder er nooit meer van repte. Rika was het trouwens met moeder eens: het kind bedierf niet door dien omgang. En wat meer durf kon ze wel gebruiken, later, als ze voor de klas moest staan.

Nu vond moeder: „och, 't is ook wel goed, dat je er eens uit komt.” En Rika stemde toe: „wel ja, als 't weer goed is.”

Ietje wist niet, wat ze moest verlangen: dat het zou regenen, of dat de zon zou schijnen. Want ja, eigenlijk goed was het toch niet; als je 't nauw nam, had ze moeder wat wijs gemaakt, al nam ze ook speenkruid mee, morgen. Want het was niet dáárom, dat ze gingen.

Maar Greet kon ze niet missen, nu minder dan ooit, en Greet zou boos zijn, weken boos blijven, als ze niet mee wilde.

Misschien was die ander er ook niet. Hij had immers niets gezegd; niets afgesproken. Zijzelve hield het wel voor vaststaand, dat hij er zijn zou, maar dat kwam....

Ietje schrok, toen ze zichzelf bewust werd, dat ze deze zin dus moest eindigen: dat kwam, omdat ze graag wilde, dat hij er zijn zou....

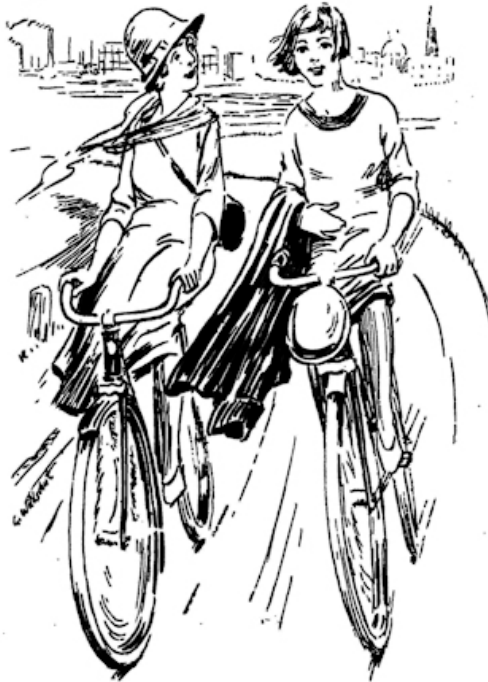
Toen viel haar de gedachte in: als het niet goed was, dat ze ging, kon God wel maken, dat het regende.

Ietje's geloof had het kinderlijke behouden: ze betrok ook in de heel kleine dingen God.

Doch ditmaal gaf dit weten niet de gewone rust; alleen maar: ze wilde niet doorzien, dat het een drogreden was, om eigen verantwoordelijkheid opzij te schuiven. —

Het regende niet, den volgenden middag. Het was, juist tegenovergesteld, een stralende voorjaarsdag: zon, en een bolle, speelsche wind, waar het prettig tegenop worstelen was. Je voelde

je kracht, als je hard trapte om vooruit te komen. En met den wind in je rug meende je, dat je de wereld kon veroveren.

Ietje was eerst nog stil, vooral omdat Greet grappes maakte over „straks.”

Toen vanuit een zijweggetje de jongens kwamen, wilde ze wel 't stuur wenden.

Maar al dadelijk weer voelde ze, meer dan ze 't kon beredeneeren, het onderscheid tusschen Greet en Wim, en zijzelve met Albert.

Greet en Wim, die graptten, en lachten, en verliefd mekaars hand hielden onder 't fietsen, en Albert, die een poos stil naast haar reed, en toen zei: „wat is alles mooi vandaag, hè? Toch goed, de stad een keer uit te gaan.”

„Ik hou van buiten,” zei Ietje eenvoudig.

„Ik ook. Maar van de stad ook. Daar *voel* je 't leven meer. Ik zou graag aan een armen-school willen, later. Onder schooiertjes. En hun 't mooie van 't leven, van te mogen leven laten zien. Zoo'n troepje meenemen, op een middag als deze, en ze leeren van de natuur te houden...”

Toen lachte hij.

„Nog al verwaande toekomstdroomen, hè? Want dan moet je natuurlijk de grooteren hebben. En wij mogen al blij zijn, als we een plaatsje vinden ergens achteraf, en bij de kleintjes.”

„O, maar een onderwijzer krijgt al gauw de derde klas,” meende Ietje.

„Jij hebt zeker liever de heele kleintjes?” ried hij. Z'n verdere gedachten, dat het ook

heerlijk zou zijn, zoo'n schuchter, blóo meiske als Ietje, dat er nauwlijks een eigen meening op na durfde te houden, te leeren, hoe men durft leven, en 't leven aanvaarden op eigen verantwoordelijkheid, hield hij voor zich.

„O ja. Ik zou niet durven bij de grooteren,” gaf zij toe. Om dadelijk daarop haar schrikbeeld weer te zien: „als ik er nog maar kom, van de zomer.”

Toen zei hij: „laat toch niet je dagen door angst bederven. Doen, wat men kan, en aanvaarden, wat komt, dat is menschwaardig.”

Om vlak daarover, verlegen over 't ietwat meester-achtige in z'n toon ('t kwam vanzelf, omdat *zijn* leven hard was geweest, en hij in haar 't kind voelde, dat ze innerlijk nog was) te vragen: „wou je nog bloemen meenemen?”

„Ja, speenkruid,” zei Ietje, met schrik bedenkend, wat moeder zou zeggen, als ze niet de planten meebracht, waarom ze gezegd had te zullen gaan.

Ze hadden Greet en Wim vooruit laten peddelen; die kwamen wel weer terug; nu zetten ze hun fietsen tegen een boom, en zochten hun buit voor de plantkundeles. Ietje, schoolmeisje

nu weer, vroeg en onderzocht, en voelde zich gerust als ze van Albert nog iets leerde.

Maar toen Greet en Wim uitbleven, begon ze, onrustig, te praten van: weer naar hujs moeten. 't Werd zoo laat anders.

„Laten we zachtjes-aan vooruit fietsen,” stelde Albert voor. Nog nooit had hij zich met meisjes

afgegeven, typen als Greet boezemden hem afkeer in. Toen Wim hem gevraagd had mee te gaan voor een avontuurtje, had hij gezegd: „voor één keer, omdat jij het vraagt.” Want hij voelde de connectie met Wim, die uit betere kringen kwam, te moeten aanhouden, om boven z'n eigen milieu uit te kunnen stijgen. Van Wim als mensch hield hij maar matig; van Wim als bewonderaar van meisjes in 't geheel niet.

Toen had hij Ietje leeren kennen, en nam haar anders-zijn dan anderen hem gevangen. Ook wekte haar nog-niet-mensch-zijn zijn instinct van geboren opvoeder. En dus bleef hij komen; voelde hij zich steeds méér: haar beschermer. Ietjes afhankelijkheid van thuis, hoewel hij die overdreven vond, roerde hem toch. Z'n eigen moeder was door 't leven gedwongen hard te zijn voor zichzelf en voor haar jongen; ze had hem niet lang klein kunnen houden, en buiten de zorgen om 't bestaan, maar hij had er ook geen karakter voor.

Toen ze, dichtbij de stad, even afstapten, om op Greet en Wim te wachten (gelukkig verschenen ze in de verte) nam Ietje in een lange blik van de vredige rust rondom afscheid. Straks, ze wist het heel goed, maar kon er niets aan doen, zouden allerlei zorgjes om onbenulligheden als: of haar schoenen niet vuil waren; of er geen spetters aan haar kousen zaten; of Rika's fiets geen schram erbij had gekregen van het leunen tegen den boom, den indruk van deze wijde klaarte, van het zich vrij voelen, dat over haar gekomen was, dien middag, verdoezelen.

Albert zag haar de schoonheid rondom als indrinken, en, hartstochtelijk minnaar van poëzie, omdat het proza van het alledag-leven zelfs voor zijn krachtige, jonge ziel soms te zwaar woog, citeerde hij:

„Polder, met jouw witte wegen,
En jouw slooten aan den kant,
Met jouw wijde, allerszijde
Vredig bloeiend waterland,
Met den droomerigen zegen
Van jouw welig zachte vee,
Voel ik mij jouw ziel genegen,
Deelt zij zich de mijne mee —
Polder, met jou ben 'k verwant:
Wij zijn dingen van één land!”

Ietje had graag blijven luisteren, maar Greet, dichtbij nu, riep met door het opgewonden geflirt van den middag wat schelle stem: „heb je gewacht, Ietje? Was je bang, dat ze 't niet vertrouwden, thuis, als je alleen terug kwam?” en daarmee sloeg ze Ietjes blijdschap om den toch mooien middag neer.

3)

ZE luisterde nog wel, toen Albert, de stad vlak voor zich ziende, opnieuw citeerde:

„Verlangend weer te lezen
 In uw veelvuldig wezen
 Lokt dorstend mij uw bedding mee —
 Hoeveel bewogen beelden
 Ontluiken aan de weelde
 Stad, van uw zee!”

en daarop bekende: „zie je, al vind ik zoo'n middag buiten ook heerlijk, en al zou ik morgen er wel weer opuit willen trekken, 't gaat mij toch als Adama van Scheltema: de stad, en het bewogen leven daarin, lokt minstens even sterk.”

Maar goed tot haar doordringen deden zijn woorden niet.

En even later namen hij en Wim afscheid.

III.

Nog nooit had het voorjaar Ietje zoo mooi geschenen; nog nooit had ze zóó in zich gevoeld het verlangen naar en de vreugde om de schoonheid der natuur; nog nooit ook had het zóó als dit jaar, gelijk een sterk-makend weten in haar gerust dat ze, ondanks ze thuis nooit iets anders in haar zagen dan: „het kind,” toch zelf met krachtig durven het leven veroveren moest.

Er kwam een lichte verandering in haar doen, van zoo fijne nuanceering, dat het de anderen ontging. Ze vroeg niet meer zoo dikwijls: „mag ik?” maar kondigde vaker aan: „morgen gaan wij, Greet en ik....”

Omdat er niets onreins was in haar omgang met Albert, voelde ze, nu ze gewend was hem te zien, daar ook geen gevaar meer in. Voor haar was hij niet: „een jongen,” maar een vriend, met wien ze graag praatte; die van mooie dingen hield, als zij, en van wien ze veel leerde, voor de lessen op school, maar ook voor 't leven.

Er was ook niemand dan Greet, die praatte

over hun fietstochten en er grapjes over maakte. Dat reeds hinderde Ietje, doch ze wist: Greet zag dit uitgaan anders dan zij; het was voor Greet ook wat anders, en daarom verontrustte Greet's opvatting ervan niet haar geweten.

Of ze het thuis goed zouden hebben gevonden, vroeg ze zich nu niet. Al de fijne dingen, die haar innerlijk leven raakten, hield ze verstoppt voor hen, omdat ze, ondanks haar liefde voor hen allen, en hun genegenheid voor haar, instinctief voelde: dit is een terrein, waarop we elkaar vreemden zijn. Wijl ze bang was voor harde, of ook spottende woorden; bang voor elke botsing, die de uiterlijke band van gezins-saamhoorigheid lossen deed schijnen, had ze van kindsaf haar droomleventje voor zich alleen geleefd, en slechts schuchter deelgenomen aan datgene van wat er voorviel rondom haar, dat meer aan de oppervlakte lag. Daar het een onbewust-aangenomen gewoonte, en niet bewust-ingomen stelling was, peinsde ze niet over het al of niet goede hiervan.

Albert, en de gesprekken met hem, behoorden bij dat andere deel van haar leven; dus sprak het vanzelf, dat ze thuis daarbuiten bleven.

In hoeverre het weten, dat ze het thuis *niet* goed zouden vinden, als ze er van hoorden, mee deze verzwegenheid inspireerde, onderzocht ze niet. Toch had haar angst, dat ze kennissen zouden tegenkomen op die tochten, haar wel iets kunnen leeren.

Haar ouders echter hadden geen kennissen, die op Zaterdagmiddag rondzweerven op buitenwegen. Moeder onderhield de conversatie met een paar vrouwen uit de buurt, die op verjaardagen en feestelijke gelegenheden een kopje koffie kwamen drinken; vader had aan z'n kiesvereening en Patrimonium genoeg; de kennissen van daar bracht hij niet mee naar huis. Ze waren altijd al een groote koppel; de jongelui mochten zoo Zondags eens een vriend of vriendin meebrengen, verder ging de omgang met vreemden niet. Ietje kon dus tamelijk gerust zijn.

Dat moeder nooit aanmerking maakte op dat

„gefiets op Zaterdagmiddag,” zooals Riek het wel eens noemde, kwam mee omdat ze vond: Letje ging er beter uitzien. En ze daar, en om het kind-zelf, en om het naderend examen, blij om was. Want hoe zou ze goed kunnen werken, als ze die doffe hoofdpijn had, die met elke inspanning verergerde, en waar ze vroeger zoo vaak over klaagde!

Rika kon niet anders, dan dit toestemmen; er was haar evenveel aan gelegen, dat Letje slaagde (terwille van de familietrots) als de anderen. Dus vergenoegde ze zich met een enkele aanmerking, als de fiets er eens wat beslijkt uitzag, welk euvel Letje-zelf zoo gauw mogelijk verbeterde.

En terwijl Letje genoot, en droomde, en verwachtte, zonder zich nog den aard van dit stille geluk, dat alle dingen mooi maakte, bewust te zijn, speelde zich in 't leven van haar oudste zuster Jaan een tragedie af.

Omdat het telkens aanleiding gaf tot botsingen thuis, had men Letje met enkele korte woorden ingelicht. Jaan had aanzoek gehad van een weduwnaar met twee kinderen, en „ging” nu met hem. Maar thuis was men daar fel tegen; vooral vader, want gezegde weduwnaar kwam nooit in een kerk, en was daarbij van z'n maatschappelijke confessie indien niet fel — dan toch lauw — socialist. Jaan kon dit niet loochenen; 't was ook wel aanleiding tot geharrewar tusschen die twee, maar toch: hij was een deugdzaam mensch, geen drinker of zoo, en wat het meeste zei, hij had beloofd, haar geheel vrij te zullen laten, ook in de opvoeding van de kinderen. Die kinderen, daarom cirkelden Jaans redeneeringen telkens weer. Aan háár was nu de kans, hun een christelijke opvoeding te geven; mocht ze die zóó maar laten glippen? En als de man dan een ander nam (want een vrouw had hij noodig; wat is nou een werkman met een huishoudster? d'r komt immers enkel narigheid van!) als hij dus een ander nam, die ook niet van godsdienst weten wou, dan groeiden die arme schapen in d'r onwetendheid op. Of zij dát dan op d'r verantwoording mocht nemen?

Over dit punt ontsponnen zich telkens weer felle disputen tusschen vader en Jaan, waarvan 't gerucht door de dunne zoldering drong tot in Letjes kamertje.

Letje wist niet, wie ze gelijk moest geven. Die arme kinderen, 't zou heerlijk wezen, hun van God en den Heiland te vertellen! Was het niet dát, wat Letje het meest aantrok in het werk, dat haar straks wachtte?

Maar die man, die nergens aan geloofde, en daarbij socialist was ook! Letje had zich, door vaders felle afkeer van het socialisme, een soort

monster-voorstelling gemaakt van zoo iemand. Hoe zou Jaan met hem kunnen leven?

Doch geen oogenblik kwam het in haar op, eenige overeenkomst te zoeken tusschen den fijn-voelenden, gedichten-citeerenden Albert, en dezen man, die Jaan begeerde. Albert, uit fijne intuïtie wetend, wat Letje afschrikken zou, praatte alleen over het gelijke in beider toekomst, — nooit over het verschil.

Tot, met het naderen van de fatale examentermijn, Letjes twijfelende vrees herleeftde.

Omdat nooit zelfvertrouwen haar steunde, en vooral niet hierbij, wist ze maar één uitweg uit haar angsten: het gebed. Niet als gevolg van een, door haar opvoeders haar bijgebrachte, overtuiging, doch als diepste wezen van haar wezen leefde in haar de behoefte, zich met al haar zorgen en zwaarigheden toe te vertrouwen aan God.

Zoo van-zelfsprekend was haar dit, dat ze, toen ze met Albert weer eens praatte over het nu snel-naderend examen, als het ook voor hem meest-gewone ding, zei: „ik bid iederen dag, dat ik er toch doorkomen mag.”

Doch dit was ook zoo van-zelf-sprekend met zijn gansche opvatting van 't leven, met zijn gansche verleden, in strijd, dat hij 't als lafheid voelde dit gezegde zonder tegenspraak te laten passeeren, zelfs nu het kwam van Letje, het afhankelijke zieltje.

Dus vroeg hij: „waarom bid je om iets, dat je met je eigen werken moet halen?”

Ze schrok, en vroeg: „bid jij dan niet?”

„Nee, nooit. Ik zou niet weten, waarvoor ik het doen moest,” zei hij hard.

Toen pas zag hij, hoever hij haar met die paar woorden van zich afgestooten had.

„Ik heb nooit met je over m'n omstandigheden gepraat. Laat ik het nou doen,” vroeg hij. „Dan zal je begrijpen.”

Ze gaf geen antwoord; alleen rilde ze even, als werd ze op dezen warmen dag ineens koud.

Hij lette er niet op, en begon te vertellen. Van z'n vader, die z'n moeder bedrogen had, toen ze kort nog maar getrouwd waren; die aan den drank verslaafd was geraakt en 't geld, dat hij verdiende, zelf opmaakte. Van z'n moeder, die knap was met de naald, en werkte voor confectiewinkels, lange, lange dagen, om brood te verdienen voor zich en haar jongen. Toen hij acht jaar was, werd z'n vader om een vechtpartij met minder goeie afloop, en verzet tegen de politie, in de gevangenis gesloten. „Was hij er maar gebleven,” zei Albert bitter. Toen hij vrij was, kwam hij bij hen terug, en liet zich door moeder mee onderhouden. Maar zij had door al dat geploeter hardheid geleerd; ze hield

hem heel kort; geld voor drank gaf ze hem niet. Toen hij erin slaagde, af en toe losse karweitjes te bemachtigen, gaf hij er de voorkeur aan, z'n eigen leven te leven. Tenminste voor zoolang hij geld had. Als hij er al te lang zonder was, en geen raad wist, kwam hij bij hen terug, en

zette moeder geld af. Ze waren telkens verhuisd, en altijd weer leefden ze in angst, dat hij hen ontdekken zou. Sinds ze hier in de stad woonden, was hij hun spoor kwijt. Misschien liep hij ook niet eens vrij rond; na dien eersten keer had hij vaker gezeten.

Moeder was onder dit alles een wonder geweest van aanpakken en doorzetten. Toen Albert hier op school zulke goeie rapporten kreeg, kwam 't hoofd, een echt menschevriend, over hem spreken met moeder. Hij wilde: Albert zou studeeren.

„Als ik maar beter naaiwerk kon krijgen,” zei moeder. „Van de dames-zelf. Winkels betalen zoo'n hongerloon.”

Hij had er met z'n vrouw over gepraat; die, ook al zoo'n goed mensch, vertrouwde moeder werk toe, en toen 't goed ging, recommandeerde ze haar aan anderen. Nu werkte moeder geregeld met een paar meisjes, die door haar opge-

leid werden, en kon zij Alberts studie bekostigen. Natuurlijk kan ik me niet veroorloven te zaken. En daarom zal ik slagen. Ik ben er zeker van, want ik heb ervoor geblokt, en ik wil er komen. Er is niets, wat een mensch zoo verslapt, als voortdurende vrees, en 't gevoel, dat je afhankelijk bent. Als moeder zóó geweest was... Ze heeft zoo'n periode gehad, toen vader telkens onverwacht opdook. Maar ze heeft er resoluut een eind aangemaakt, door te verhuizen, en weer te verhuizen, zelfs al raakte ze daarmee haar winkels kwijt. En nu is ze het te boven. Ik geloof zelfs: als vader nu weer kwam, zou hij bang voor haar zijn en haar niet lastig durven vallen. Ze is een prachtkarakter nu; ze weet, wat ze waard is.”

„Maar God heeft jullie toch geholpen. Dat je moeder niet ziek is geworden. Dat ze telkens weer werk vond. En toen die vriendelijke mijnheer, en z'n vrouw....” kwam Ietje schuchter.

Doch hij weerstreefde: „als je 't met alle geweld zoo zien wil, ga dan je gang. In ieder geval hebben wij niet om Zijn hulp gevraagd. En als Hij even goed helpt, dan is bidden ook niet noodig. We denken er ook niet over, Hem dankbaar te zijn voor Zijn hulp, eenvoudig om-

dat we niet gelooven in een God, een Hoogste Wezen, of hoe je 't noemen wilt, Die zich met zulke dingen bemoeit. De vele vrome menschen,

die d'r leven lang sukkelen en tobben, zijn er om het tegendeel te bewijzen. Hun moest het toch in de eerste plaats goed gaan...."

Onder 't spreken was hij heftig geworden, door z'n karakter, en door z'n levensondervin-

dingen, was hij ingesteld op zelf-help. En geen tegenslagen, geen zich-zwak-voelen, hadden hem nog geleerd, eigen kunnen te wantrouwen.

Maar Ietje, die zoo anders was! Anders van aanleg, en door opvoeding! Bij wie dit raakte het mooiste en beste in haar leven! Die dat leven niet aan zou durven, als ze niet zeker wist: God was er, en Gods liefde was er!

Ze was een bleek, verschrikt kind nu. Ondanks zijn heftigheid en de eerlijkheid van z'n overtuiging, voelde Albert medelijden met haar. Natuurlijk: zij kon niet voelen, als hij. Nog niet. Heel voorzichtig zou ze geleid moeten worden tot de erkenning van dit groote, dat zijnbaarst bezit was: de waarde van eigen persoonlijkheid. Als niet haar woorden hem tot den strijd gewekt hadden, zou hij nog gezwegen hebben, tot ze hem beter vertrouwde.

„Laten we er niet langer over praten. Je bent nu geschrokken. Thuis heb je anders geleerd, al weet ik zeker, dat je vader, en je broers, en je moeder en zusters ook in de praktijk doen als mijn moeder en ik, en zelf de handen uit de mouw steken. Jijzelf trouwens ook: je overwerkt je eerder, dan dat je je vertrouwen op je bidden stelt. 't Is maar dat ze, word niet boos dat ik 't je zeg, je thuis zoo klein hebben gehouden. Als je in 't leven komt, en om je kijkt.... Maar laten we 't nu over wat anders hebben? Hoe waren je repetitie's? Goed natuurlijk?"

Ietje gaf een vaag antwoord.

Albert hield het gesprek gaande. Maar tot de vroegere vertrouwelijkheid kwam het niet.

Er was iets tusschen hen gekomen.

En al meer kreeg hij 't gevoel, als was het iets, dat niet te verzetten zou zijn.

Toen hij naar huis ging, gooide hij met een ruk z'n hoofd achterover, en ging rechterop zitten. Als ze zóó was.... Wel jammer anders: zoo'n zacht, fijn meiske. Zoo'n rein ziertje. Zoo vol aanhankelijkheid.

Thuis gooide Ietje zich op haar bed, en schreide haar nood uit. Albert, die God niet wilde erkennen! En met hem had ze gepraat; gedweept!

Toen kwam al het mooie, dat ze samen genoten hadden, terug in haar herinnering. Het bracht hem weer heel dicht bij haar. Tot ze zich opnieuw, met een schok, op dit ééne bezon: dat hij niet bidden wilde!

En ze wist: nooit meer zou het kunnen worden tusschen hen, wat het tot nu toe geweest was. Iets van vrees voor hem was in haar ziertje geslopen: als je niet bidden wilde, kon het nooit goed met je gaan.

Meteen leek het, als begon, nu ze Albert anders zag, het beetje zelfvertrouwen, dat hij haar bijgebracht had, weg te brokkelen.

Ze wist nu vast: het was ook niet goed geweest, dit fietsen met hem, waarvoor ze haar moeder en Riek om den tuin leidde. Die zouden haar gewaarschuwd hebben, als ze maar hadden geweten.

4) (Slot).

TEGELIJK verzette iets in haar zich tegen dit verwijt. Het was mooi en goed geweest, hun samengaan; als andere menschen er wat in zagen, lag dat aan hen. Omdat ze niet geloofden....

Ietje kreeg een kleur, want ze dacht aan Greef en Wim. Wanneer ze er over gepraat had, thuis, zouden de anderen gedacht hebben: het was zóó. En dan hadden ze met hun argwaan dat mooie bedorven.

Neen, het was goed geweest, of misschien toch niet heelemaal, omdat ze door haar zwijgen gekjokt had, maar slecht ook niet, en als Albert maar niet zóó gepraat had, dien middag....

De hardheid in zijn stem had haar gezegd: het zou niet baten, als ze probeerde hem om te redeneeren, gesteld dat ze, door haar vast vertrouwen in haar eigen levensopvatting, het kon. Hij stond in dit ééne als een rofs. Het was een deel van hemzelf, evengoed als haar wel-gelooven, haar zich-afhankelijk-weten van God, deel waren van háár. In dit ééne zouden ze elkaar nooit vinden.

Het verdriet sloeg opnieuw als een golf over Ietje. En zulk een kind was ze nog, dat ze niet eens zuiver begreep: het was liefdesverwachting, die een knak gekregen had, dien middag.

„O God, help me,” kreet ze. En door dit instinctief tot God gaan stelde ze even instinctief vast: dat de scheiding er was, en niet overbruggd kon worden.

IV.

„Jammer, dat Ietje nu weer zoo in de put zit, nu 't vlak voor 't examen is. Een poos was ze werkelijk heel opgeruimd. Ze heeft nu ook telkens weer die nare hoofdpijn. Als ze zich zoo laat gaan, vrees ik nog.... Je moest nog eens naar d'r toe gaan, straks. Ze heeft nogal erg met je op. Niet, dat wij ooit met haar te stellen hebben, hoor. Maar er is wat geslotens aan d'r. Of ze nou werkelijk nog zoo bang is, met haar goeie cijfers altijd? —”

Jaan was dezen avond „hebbelijker” dan in lang 't geval was geweest, zooals moeder het uitdrukte. Ze had nog met geen woord over haar aanstaande gerept, hoewel 't verleden week leek, als hadden ze trouwplannen. En moeder had maar niks gevraagd; wat had je aan de nesten? Jaan wist, hoe ze er over dachten, en daarmee basta.

Toch was Jaan wel heel stil geweest, als ze het goed bedacht. Of ze herrie hadden, samen? Een oogenblik zweefde haar een vraag op de lippen. Maar ze was bang, daarmee opnieuw al dat heen en weer gepraat te ontketenen, dat hun al zooveel avonden vergald had. Om niet toch, tegen haar wil, geleid door haar moederlijk instinct, zich te mengen in Jaans zaken, begon ze toen maar over Ietje. Ze was ook werkelijk ongerust over dat kind.

Zoo stil als ze was. En zoo bleek ze er uit zag.

Van de crisis, die Ietje doormaakte, en die haar rijpen deed tot vrouw, vermoedde ze niets. Haar jongste was immers, ondanks haar jaren, en ondanks het examen in de zeer nabije toekomst, nog een kind.

Jaan ging graag naar boven. Ze had haar eigen zorgen, die haar benauwdten. Maar daarover zou ze met Ietje niet praten. Die was te jong nog, om daarvan iets te begrijpen. 't Was enkel, dat het verlichting gaf, even weg te zijn uit de kamer met moeder en Riek, waar ze vooral in Rieks oogen de vragen las, die moeder niet uitsprak. Ze kon niet praten over haar zorgen met die twee; ze waren altijd zoo hard geweest en zonder begrijpen. Riek tenminste. Met moeder alleen, misschien....

Terwijl ze de trap opging, langzaam, zocht Jaan naar oogenblikken, waarin er vertrouwen was geweest tusschen moeder en haar. Die waren wel schaarsch. Ach, moeder had altijd veel te werken gehad, en zij, als oudste, moest al vroeg mee aanpakken. Dan blijft er niet veel tijd voor gesprekken over andere dan alledaagsche dingen. En zij, Jaan, was ook altijd nog al zeker

van d'r zelf geweest. Had haast altijd wel geweten, wat ze doen moest. Eigenlijk wist ze het nu ook wel, en dat maakte het juist zoo moeilijk. Als maar niet dat verlangen er geweest was, dat verlangen naar een eigen huis en een eigen kindje. En 't weten, dat ze al ouder werd.

Hoe het kwam, dat ze toen, op Ietjes kamertje, ineens was gaan schreien, wist Jaan later nooit.

Bepaald zenuwen. En dan ook, omdat het kind altijd zoo hartelijk deed. Zoo anders, dan zij, ouderen, het van mekaar gewoon waren.

En na die huilbui, nadat Ietje zoo bezorgd had gevraagd, wat er toch was; of ze water zou halen, of dat ze moeder zou roepen (bij de laatste vraag schudde Jaan energiek van nee) begon Jaan te vertellen.

Ze hadden over trouwen gepraat, ja. En toen was de ellende begonnen. Of — begonnen eigenlijk niet. Er was wel vaker iets geweest, als hij haar mee wou nemen naar een lezing van een van *zijn* voormannen, of naar een bioscoop (alleen naar goeie stukken, hoor!) Maar Jaan had altijd gedacht: och, later, als hij me beter kent, en weet, dat ik daarvan niet houd, dan blijft hij ook wel thuis. Als hij 't maar eenmaal weer gezellig heeft, met een nette kamer, en z'n kopje koffie en z'n pijpje 's avonds, en z'n krant. Maar met dat ze over trouwen praatten, kwam het ook over de kerk. Zij, Jaan, zou 't gevoel hebben, dat ze niet getrouwd was, als

ze niet naar de kerk gingen. En hij wou dat absoluut niet, omdat hij 't voelde, voor zichzelf dan, als een leugen, daar te staan. Hij wou heur in alles vrij laten, en met de kinderen mocht ze doen, zooals ze wou, zoolang die zelf nog geen begrip hadden om te kiezen tenminste, maar dan moest ze hem ook niet dwingen tot wat niet bij hem paste. Daar bleef hij bij, en daar zaten ze nou. En van *zijn* kant had hij gelijk. Maar *zij* kon ook niet anders.

Jaan begon weer te huilen, en Ietje wist niet beter te doen, dan over heur haar te strijken en te zeggen: „Stil nou maar. Je maakt jezelf van streek. Toe nou, Jaan, wees nou flink.” En daarbij schreide ze zelf ook zachtjes.

Och, ze wist immers precies, wat Jaan nou voelde. Hoe akelig dat was, als je dacht: je stond heel dicht bij iemand, zoo dicht, dat er nooit iets tusschen kon komen, en dan ineens zag je, dat je heel ver van mekaar af was, en dat al je probeeren, om dat anders te maken, niets hielp. Omdat er een klove was en bleef.

Maar dat zei ze niet tegen Jaan. Want tegenover haar voelde ze zichzelf nog een kind, en Jaans verdriet leek haar veel zwaarder.

„'t Is maar, zie je,” zei Jaan weer, (nu ze eenmaal begonnen was, moest ze alles zeggen), 't is maar, omdat ik niet zoo jong meer ben, en omdat ik niet zoo maar ieder en één wil. En hij is een knappe vent, en flink voor z'n vak, en goed voor z'n kinderen. En die kinderen ook, zie je. Maar vooral toch, dat ik graag een eigen huisje wou hebben, waar 'k zelf de baas kon wezen, en niet langer m'n voeten hoefde te steken onder eens anders tafel. Want al heb ik 't er best, 't valt niet mee, kind, altijd onder vreemden te zijn, en niemand, die nou eigenlijk heel en al bij je hoort. Nou ja, hier thuis wel, maar daar raak je ook een beetje uit door de jaren. En als hij nou een slampamper was, of zoo. Maar niks van dat alles. Alleen dit, van de godsdienst. Maar als ik denk: ik geef toe, 't komt later wel goed, dan durf ik toch niet....”

Ineens viel Ietje uit, heftig haast: „'t kan immers niet goed komen, Jaan. Als je toch niet samen bidden kunt....”

En toen zweeg ze verschrikt, bang dat ze had verraden, hoe dit weten vrucht was van eigen strijd.

Maar Jaan dacht niet aan zoo iets. Ze voelde die woorden zinken in haar ziel. Ze wist: ze zou ze nooit meer kwijt kunnen. Als ze toegaf aan haar begeeren, zou zij ze eerst met forschen greep uit moeten rukken. Zóó duidelijk zei ze dit wel niet tegen zichzelf; 't was meer een instinctief begrijpen: tegen dit simpele gezegde

van Ietje kon ze niet op. Als ze het toch probeerde, zou 't haar heur zielevreugde kosten. Misschien haar zaligheid.

Ze huiverde.

En ze verwonderde zich vaag, hoe een kind als Ietje precies had kunnen zeggen, waar 't op aankwam.

Van Ietjes eigen strijd vermoedde ze niets.

Alleen herhaalde ze zacht, als tegen zichzelf: „nee, als je niet samen kunt bidden...”

Toen nam ze haastig afscheid.

Beneden zei ze, dat ze meteen maar doorging. 't Was al laat.

Moeder dacht: nu ging ze nog naar hem. Wat daarvan komen moest?

Misschien zou ze nooit weten, dat Ietje hierin 't beslissende woord gesproken had. In ieder geval zou ze 't niet begrijpen. Ietje was immers nog een kind.

V.

Ietje, sinds een jaar onderwijzeres op een klein dorp in Zuid-Holland, ging met haar patroon en de eenige onderwijzer aan hun school naar de Inspectie-vergadering.

De patroon wilde dit zoo; niet, wjl hij zich interesseerde voor de paedagogische kwesties, die daar besproken zouden worden, want hij had al lang alle studie eraan gegeven, en was enkel onder schooltijd onderwijzer, en 't overige van zijn dag tuinder en boer. Maar hij vond: omdat de Inspecteur die vergadering uitschreef was het een staaltje van den eerbied, aan het gezag verschuldigd, dat je ook ging, allemaal.

Ietje vond het vreeselijk; ze was bang op zoo'n groote vergadering, waar ze niemand kende dan die twee mannen, tegenover wie ze zich altijd nog vreemd voelde. De patroon was volstrekt niet lastig, maar hij gaf ook geen leiding; liet haar alleen betobben. Ze was nu zoo ver, dat ze dit eigenlijk nog maar het prettigst vond. Want de onderwijzer, die telkens een praatje met haar maakte, was nog erger! Zijn wat ruwe visie op het leven en de kinderen hinderde haar overmatig, gevoelig als ze immers was; ze nam iets weg van het mooie, dat zijzelve in haar werk zag, en dat ze voelde te moeten behouden, wilde het leven haar niet te zwaar worden. Want ook de menschen van het dorp, goeie, toeschietelijke lui, die haar wel bij zich op visite vroegen, omdat ze medelijden hadden met haar alleen-zitten op heur kamer, bleven vreemden voor haar. Ze kon zich niet aanpassen aan hun levenskrachtige vroolijkheid; hun ruw raken aan intieme dingen; hun uitpluizen van dorpschandaaltjes.

Want Ietje, hier, waar ze Greet miste, en de toch wel vertrouwde omgeving thuis, voelde zich méér nog geneigd tot piekeren, tot het over-en weer overwegen van de dingen, dan ze dit vroeger was. Het dreigde iets ziekelijks te worden, waaraan ze ten gronde kon gaan, als ze niet iemand vond, die haar begreep.

Met angst voor de eenzaamheid onder zoo veel vreemde menschen maakte ze dien morgen met de beide mannen de treinreis; ze durfde niet apart te gaan zitten, bang voor een hatefulijke commentaar van haar collega, schoon hun onbeleefdheid van een rook-coupé te kiezen haar evenveel hinderde als hun rooken-zelf.

In de stad lieten ze haar alleen gaan; ze moesten nog boodschappen doen eerst.

Ietje liep de straten van de haar vreemde stad door, tot het tijd werd voor de vergadering; toen kwam ze als een verloren figuurtje, dat zich-zelf wel onzichtbaar had willen maken, de zaal in.

De eerste, tegen wien ze in de onhandigheid van 't zich-verlegen-voelen opbotste, was Albert!

En dadelijk kwam terug dat vroegere gevoel van nu geborgen te zijn. Het sprak vanzelf, dat ze naast hem kwam zitten; dat ze allerlei bepraatten over hun werk. Tegenover hem durfde Ietje uitkomen voor haar moeilijkheden, hij had die ook gekend, andere misschien dan zij, en zijn humoristische kijk op die eerste weken, nu na een jaar, deed haar voor 't eerst sinds langen tijd hartelijk lachen.

Pas toen het stil werd, en het eigenlijke werk begon, overviel Ietje het denken aan wat tuschen hen lag. Ze schoof dit echter met een voor haar ongewone resoluutheid opzij; het was immers maar voor één dag; straks gingen ze weer van elkaar; waarom zouden ze die enkele

uren niet als vrienden doorbrengen? Want vrienden waren ze, daaraan viel nu eenmaal niets te verhelpen.

Dus ging ze met hem in de pauze wat eten, zonder erg te hebben in de verbaasde gezichten van een paar van zijn collega's, die hem kenden als een jongen, die niet om meisjes gaf. En nu ineens.....

's Avonds bracht hij haar naar de trein. Ze dacht: dit is het einde. 't Deed pijn, maar ze wist: het kon niet anders. Daar was de scheiding: openbare en bijzondere school, welke slechts een uiting was van de veel diepere, die hun zielen verhinderde één te worden.

Toen kwam zijn vraag, die haar verschrikte: „of ze elkaar niet schrijven konden? Ze hadden mekaar zooveel te zeggen; ze konden van elkaar leeren.”

„Och, ik weet niet; 't is misschien beter van niet....” kwam ze bang. Ze was nu weer geheel de aarzelende Ietje, die hij kende van vroeger, die hij wist te moeten beschermen; te kunnen opvoeden.

„Het kan best. Je zal zien, hoe mooi het wordt,” besliste hij.

En zijn brieven kwamen. Velletjes vol over

schoolzaken; over litteratuur; met gedachten over het leven-zelf soms ook, doch dit maar sporadisch. Hij wist: daarmee kwam hij op gevaarlijk terrein. Hij moest Ietje zien te winnen voor zijn levensopvatting, of, voor 't minst, het zoover zien te brengen, dat ze er niet meer schuw tegenover stond. Maar dan moest hij voorzichtig zijn.

De beslistheid, die juist op die punten uit Ietjes brieven sprak, verwonderde hem eerst; wondde hem daarna, tot ze hem opzweefte tot onvoorzichtigheid. Ze mocht hem niet langer weerstreven. Die fabel omtrent God en den Bijbel mocht niet hun beider leven bederven. Ze hoorden bij elkaar; zijzelve voelden dat, zoo vaak ze elkaar zagen.

En ditmaal schreef hij een brief, waarin hij zich gaan liet; waarin hij beleed zijn groote liefde, die immers alles goed maken zou. Hij zou alles wezen voor haar, en zij voor hem; wat kwam al 't andere er op aan. Hij was sterk genoeg, om haar te steunen en ruim genoeg, om haar opvattingen te eerbiedigen. Hij zou studeren, harder nog dan nu; het was niets voor haar, altijd onder vreemden te zijn. Ze zou er bij ondergaan. Ze moest nu maar gauw schrijven, dat hij gelijk had. Ze wist immers, dat het was, zooals hij het zei.

Ja, Ietje wist het. En daarom was het eerste gevolg van zijn brief: een zoo glanzende blijdschap, als ze nooit nog gevoeld had, ook niet toen ze slaagde voor het zoo gevreesde examen.

En daarna kwam, even overtuigend als het weten: Albert had gelijk, zij hoorden bij elkaar, dat andere: en toch mag het niet. Want, zonder dat ze zelve de associatie begreep, zag ze ineens Jaan, huilend op haar kamertje, en hoorde ze zichzelf zeggen: „als je toch niet samen kunt bidden”

Ietje was, met al haar teerheid, niet iemand, die heen en weer geslingerd werd, wanneer ze eenmaal haar plicht duidelijk voor zich zag. In de eenvoud van haar gemoed stond het voor haar vast, onder alle omstandigheden: wat je doen moest, deed je, hoe zwaar het viel.

Dus schreef ze dien eigen avond een brief, waarin ze even onomwonden als Albert in den zijne haar liefde beleed, en toch eindigde met: „het mag niet. Ik zou nooit gelukkig kunnen zijn ook. Want mijn geloof, mijn God, is het hoogste voor mij. Misschien heb je gelijk, dat ik niet bestand zal zijn tegen het leven. Ik ben bang er voor; bang voor het ruwe erin. Als iets me staande kan houden, dan is het juist het weten: dat God in dit leven is, ook al zijn wij te kortzichtig vaak om Hem te merken. Als ik dit moest missen, zou ik zeker ondergaan, ondanks jouw liefde.....”

kwam dat ook wel, omdat ze zelf nog zoo'n kind was. Tenminste: zoo leek het vaak. Je vroeg jezelf soms af, of ze van wat er in de wereld te koop was wel veel begreep. Ze kon zoo stil voor zich zitten staren, als ze nog eens ergens kwam. Alsof wat er gepraat werd, haar niet aanging. En grootsigheid leek het toch niet. Misschien werd ze wel niet oud; bij menschen, die bestemd waren, vroeg te sterven, zag je zoiets vaker

En ze vroeg hem, niet meer te schrijven. Ze zou zijn brieven missen, maar zoo als vroeger kon het toch ook niet worden.

De menschen op het dorp vonden: het was jammer, dat de juffrouw zoo eenzelvig bleef, en geen vriendin zocht. Er waren toch meisjes genoeg, die wel met haar wilden omgaan, en die in stand eigenlijk boven haar stonden.

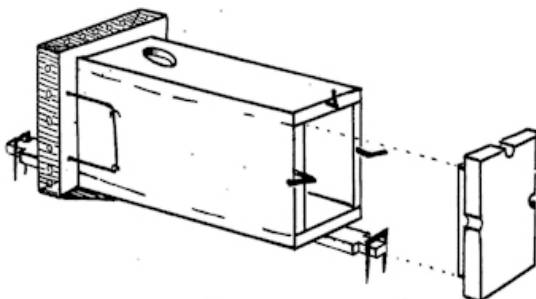
Met de kinderen kon ze anders mirakel opschieten; die hingen aan haar als kliffen. Och, dat was eigenlijk wel 't voornaamste. Misschien

Dat Ietje een heldin was, die wel-wetend aardisch geluk versmaad had, omdat het haar de vrede met God zou ontroofd hebben, vermoedde niemand.

En zijzelve zag zich allerminst als heldin!

BIJ HET ARTIKEL NESTKASTJES

Nieuw model nestkastje met uitneembaren bodem.
 Houtdikte 1½ à 2 cM.
 Vliegopening 3 cM, binnenwerks 9 × 9 × 21
 " 4 cM. " 11 × 11 × 23
 " 5 cM. " 13 × 13 × 26